

JEDNOŚĆ I WIELOŚĆ CZYNÓW ZABRONIONYCH. ZBIEG PRZEPISÓW I PRZESTĘPSTW.

dr Alicja Limburska

Jak było powiedziane wcześniej, podstawą odpowiedzialności karnej jest popełnienie przez sprawcę czynu zabronionego. Pojęcie czynu ma charakter pojęcia prawnego – potoczne jego rozumienie nie przesądza o jego treści.

Pojęcie czynu odnosi się do pewnego wycinka ludzkiego zachowania. Na gruncie prawa karnego **ten sam kompleks ruchów może stanowić tylko jeden czyn.**

Ponadto zgodnie z art. 11 § 1 k.k. **ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo.**

W przypadku zachowań rozciągniętych w czasie pojawia się jednak pytanie, w jaki sposób „wykroić” ów wycinek nazywany czynem z *continuum* zachowania człowieka. Człowiek przez całe swoje życie zachowuje się bowiem zawsze w jakiś sposób. Inaczej mówiąc, odpowiedzieć sobie należy na pytanie, kiedy dany czyn „zaczyna się”, a kiedy „kończy”?

KRYTERIA JEDNOŚCI CZYNU

- 1) **Kryteria ontologiczne** (naturalistyczne) – czynniki pozaprawne, takie jak tożsamość czasowa, jedność miejsca, tożsamość pokrzywdzonego (istotne szczególnie w przypadku naruszenia dóbr osobistych), cel działania sprawcy oraz z góry powzięty zamiar
- 2) **Kryteria prawne** (normatywne) – czynniki prawne, które mogą skutkować przekształceniem wielości zachowań w sensie ontologicznym (faktycznym) w jeden czyn zabroniony:
 - 1) konstrukcja czynu ciągłego
 - 2) kształt znamion poszczególnych typów czynów zabronionych – np. przestępstwo rozboju składa się z dwóch zachowań w postaci dokonania kradzieży oraz użycia przemocy; kradzież z włamaniem składa się z przełamania przeszkody (zniszczenia mienia) oraz kradzieży

Powyższe kryteria łącznie służą właśnie do „wykrawania” jednego czynu z ciągłości zachowania człowieka, do określenia jego granic.

CZYN CIĄGŁY

Jest to specyficzna konstrukcja unormowana w art. 12 k.k., która redukuje wiele zachowań w sensie faktycznym w jeden czyn zabroniony.

W przypadku spełnienia się przesłanek czynu ciągłego sąd zawsze ma obowiązek uznać wiele zachowań za jeden czyn zabroniony i na tej podstawie orzec jedną karę w granicach określonych w art. 57b k.k. (powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia do podwójnej wysokości górnej granicy ustawowego zagrożenia).

Jako że czyn ciągły stanowi jeden czyn – a zatem również jedno przestępstwo – sąd dokonuje łącznej oceny stopnia jego społecznej szkodliwości oraz stopnia winy sprawcy.

Ustawodawca przewidział dwie odmiany czynu ciągłego.

PRZESŁANKI CZYNU CIĄGŁEGO Z ART. 12 § 1 k.k.

Art. 12. § 1. Dwa lub więcej zachowań, podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony; jeżeli przedmiotem zamachu jest dobro osobiste, warunkiem uznania wielości zachowań za jeden czyn zabroniony jest tożsamość pokrzywdzonego.

- a) **dwa lub więcej zachowań** – zachowania te mogą realizować samodzielnie znamiona różnych typów czynów zabronionych, nawet wykroczeń
- b) **krótkie odstępy czasu pomiędzy zachowaniami** – to określenie względne (najczęściej od kilku minut do kilkunastu dni)
- c) **z góry powzięty zamiar** – zamiar musi powstać najpóźniej w chwili realizacji pierwszego zachowania i obejmuje wszystkie kolejne zachowania, które mają wejść w skład czynu ciągłego (czyn ciągły może być zatem tylko umyślny)
- d) **tożsamość pokrzywdzonego** – jeśli głównym albo pobocznym przedmiotem zamachu dobro osobiste (m.in. życie, zdrowie, wolność, cześć, nietykalność cielesna); np. dwa rozboje nie mogą stanowić czynu ciągłego

Przykład do art. 12 § 1 k.k.:

Sprawca ze z góry powziętym zamiarem, w odstępach od kilku do kilkunastu dni, działając jako lekarz chirurg, wprowadził w błąd dwanaście swoich pacjentek co do występowania u nich guza piersi, który musi zostać przez niego usunięty w ramach nierefundowanego zabiegu. W efekcie doprowadził każdą z nich do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w wysokości 1 tys. zł.

Ze względu na treść art. 12 § 1 k.k. sprawca dopuścił się jednego przestępstwa oszustwa na szkodę dwunastu kobiet, a sąd wymierzy za ten czyn jedną karę na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 57b k.k.

Co istotne, poszczególne zachowania wchodzące w skład czynu ciągłego **mogą realizować znamiona różnych typów czynów zabronionych**. Chodzi przede wszystkim o sytuacje, w których różne zachowanie składowe realizują znamiona typu podstawowego i zmodyfikowanego. Przykładowo sprawca może ze z góry powziętym zamiarem dopuścić się kradzieży zwykłej, kradzieży z włamaniem i rozboju – w takim wypadku do całego czynu ciągłego zastosowanie będzie miała kwalifikacja kumulatywna (zob. zbieg przepisów).

PRZESŁANKI CZYNU CIĄGŁEGO Z ART. 12 § 2 k.k.

Art. 12 § 2. Odpowiada jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa ten, kto w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu tej samej albo takiej samej sposobności lub w podobny sposób popełnia dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu, jeżeli łączna wartość mienia uzasadnia odpowiedzialność za przestępstwo

- a) dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu**
- b) wykroczenia te – z uwagi na łączną wartość mienia – wyczerpują znamiona przestępstwa**
- c) krótkie odstępy czasu pomiędzy wykroczeniami**
- d) wykorzystanie przez sprawcę tej samej (bądź takiej samej) sposobności lub popełnienie wykroczeń w podobny sposób:**
 - istnienie tej samej sposobności oznacza, że trwa ona i nie zmienia się w czasie popełniania wszystkich wykroczeń
 - wykorzystanie takiej samej sposobności polega na zaistnieniu okresowo okoliczności podobnych do tych, które poprzednio zostały przez sprawcę wykorzystane
 - podobny sposób popełnienia czynu oznacza podobieństwo w sensie technicznym

Wariant czynu ciągłego z § 2 odnosi się wyłącznie do **tzw. CZYNÓW PRZEPOŁOWIONYCH**.

Do tej kategorii należą wybrane czyny zabronione skierowane przeciwko mieniu, które w zależności od wartości przedmiotu zamachu stanowią albo wykroczenie albo przestępstwo. Jeżeli wartość ta wynosi maksymalnie 500 zł, mamy do czynienia z wykroczeniem, a jeżeli jest wyższa – z przestępstwem.

Czyny przepołowione: kradzież, przywłaszczenie, zniszczenie rzeczy, kradzież leśna, paserstwo

Zawsze przestępstwa: rozbój, kradzież z włamaniem, kradzież rozbójnicza, oszustwo, wymuszenie rozbójnicze (!)

Przykład do art. 12 § 2 k.k.:

W ciągu jednego tygodnia sprawca wszedł do kilkunastu mieszkań, podając się za pracownika GUS. Podczas wizyty w każdym z mieszkań zabrał w celu przywłaszczenia mienie ruchome lokatorów w postaci telefonów komórkowych, których wartość każdorazowo nie przekraczała 500 zł.

UWAGA!!

Niektórzy przedstawiciele nauki w ogóle nie uważają art. 12 § 2 k.k. za wariant czynu ciągłego!! Na takim stanowisku m.in. prof. Łukasz Pohl oraz dr hab. Marek Kulik.

Stanowisko to zakłada, że przepis art. 12 § 2 k.k. nie należy nawet do prawa karnego w jego ścisłym rozumieniu, lecz do prawa wykroczeń. Stanowi on bowiem szczególną postać rzeczywistego zbiegu wykroczeń, a zatem *lex specialis* w odniesieniu do art. 9 § 2 kodeksu wykroczeń.

Powinni mieć Państwo świadomość istnienia takiego poglądu.

ZBIEG PRZEPISÓW USTAWY

Tak jak było powiedziane, jeden czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo. Nie należą jednak do rzadkości sytuacje, w których jednym czynem sprawca realizuje znamiona różnych typów czynów zabronionych → w takim przypadku mamy do czynienia z tzw. **zbiegiem przepisów**

Np. sprawca dopuszcza się znęcania się nad ofiarą, podczas którego narusza również jej nietykalność; sprawca prowadząc pojazd w stanie nietrzeźwości powoduje wypadek komunikacyjny, w wyniku którego pasażer doznaje wstrząśnienia mózgu i zniszczony zostaje przystanek autobusowy.

zbieg pozorny

zbieg rzeczywisty pomijalny

zbieg rzeczywisty właściwy

POZORNY ZBIEG PRZEPISÓW

Ma miejsce w sytuacji, gdy sprawca jedynie pozornie zdaje się jednocześnie realizować znamiona różnych typów czynów zabronionych, których wzajemna relacja polega na stosunku zawierania się. Chodzi o relację typ zasadniczy – zmodyfikowany, ponieważ opierają się one na wspólnym zespole znamion konstytutywnych. Przykładowo, gdy sprawca zabija człowieka ze szczególnym okrucieństwem, to pozornie realizuje zarówno znamiona art. 148 § 1 k.k., jak i art. 148 § 4 k.k.

Modelowo są dwie drogi rozstrzygnięcia takiego zbiegu:

- 1) **według koncepcji znamion negatywnych** – relacja pomiędzy typem zasadniczym a zmodyfikowanym tylko pozornie jest relacją zawierania się, w istocie jest to stosunek wykluczania, ponieważ na typ zasadniczy składają się również znamiona modyfikujące ujęte w sposób negatywny → nie jest to koncepcja powszechnie akceptowana
- 2) **użycie zasady *lex specialis derogat legi generali*** – w tym ujęciu przyjmuje się, że typ zmodyfikowany stanowi przepis szczególny względem typu podstawowego → akceptacja tego stanowiska oznacza traktowanie opisanej sytuacji jako przypadku zbiegu rzeczywistego pomijalnego!

ZBIEG RZECZYWISTY

Ma miejsce w sytuacji, gdy sprawca faktycznie jednocześnie realizuje znamiona różnych typów czynów zabronionych.

a) **zbieg pomijalny** (niewłaściwy) – ma miejsce wtedy, gdy wielość ocen prawnych może zostać zredukowana przy pomocy jednej z poniższych zasad (tzw. mechanizmów redukcji wielości ocen)

- *lex specialis derogat legi generali* → jeden z przepisów ma charakter szczególny
- *lex primariae derogate legi subsidiariae* → jeśli jeden z przepisów ma charakter pomocniczy (subsydiarny), stosuję się go tylko wtedy, gdy nie stosuje się drugiego ze zbiegających się przepisów (np. przepisem subsydiarnym jest przepis określający wcześniejszą formę stadialną albo przepis penalizujący narażenie dobra na niebezpieczeństwo w przypadku naruszenia dobra przy zachowanej tożsamości dobra prawnego, przedmiotu bezpośredniego działania i strony podmiotowej)
- *lex consumpt derogate legi consumpte* → jeden ze zbiegających się przepisów oddaje całą zawartość bezprawia czynu
(np. kradzież z włamaniem konsumuje zniszczenie mienia związane z przełamaniem zabezpieczenia)

b) **zbieg właściwy** – wielość ocen prawnych nie da się wyłączyć przy zastosowaniu powyższych zasad; modelowo konsekwencje prawne zbiegu właściwego można rozwiązać na trzy sposoby:

1. eliminacyjny zbieg przepisów – eliminacja z opisu popełnionego czynu tych typów, które przewidują łagodniejszą sankcję i pozostawienie tylko jednego, najsurowszego przepisu (kodeks karny z 1932 r.)
2. kumulatywny zbieg przepisów – sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów, karę wymierza na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą, a środki karne na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów (kodeks karny z 1969 r. i 1997 r.)
3. idealny zbieg przestępstw – sprawca dopuścił się tylu przestępstw, ile przepisów zrealizowało jego zachowanie, wymierza się za nie osobno kary i redukuje wielość kar na etapie ich wykonania, np. przez wykonanie kary najsurowszej (ta zasada ma zastosowanie np. gdy jeden czyn realizuje znamiona przestępstwa i wykroczenia)

Art. 11 § 1. Ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo.

§ 2. Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

§ 3. W wypadku określonym w § 2 sąd wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu innych środków przewidzianych w ustawie na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

Na gruncie kodeksu karnego w przypadku właściwego zbiegu przepisów ma miejsce tzw. **kumulatywny zbieg przepisów ustawy** (art. 11 § 2 k.k.). Oznacza to, że w przypadku, gdy jednym czynem sprawca wypełnił znamiona dwóch lub więcej przestępstw, jego czyn opisany zostanie za pomocą **kwalifikacji kumulatywnej**, która wyszczególnia wszystkie przepisy zawierające charakterystykę zachowania sprawcy.

Przykłady kwalifikacji kumulatywnej:

Sprawca dopuszcza się fizycznego znęcania się nad ofiarą, podczas którego łamie jej żebro → czyn z art. 207 § 1 k.k. w zw. z art. 157 § 1 k.k.

Sprawca prowadząc pojazd w stanie nietrzeźwości powoduje wypadek komunikacyjny, w wyniku którego pasażer doznaje wstrząśnienia mózgu i zniszczony zostaje inny samochód → czyn z art. 178a k.k. w zw. z art. 177 § 1 k.k. i 288 § 1 k.k.

W przypadku właściwego zbiegu przepisów – a zatem, gdy czyn sprawcy opisany jest za pomocą kwalifikacji kumulatywnej – sąd wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą. To nie zmienia jednak faktu, że inne środki przewidziane w ustawie mogą zostać orzeczone na podstawie także pozostałych zbiegających się przepisów.

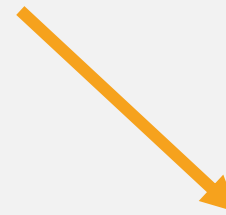
Jeżeli zbiegające się przepisy są zagrożone taką samą sankcją karną, wówczas sąd winien orzec karę na podstawie przepisu, który najpełniej oddaje stopień społecznej szkodliwości czynu.

ZBIEG PRZESTĘPSTW

W przypadku popełnienia przez sprawcę dwóch lub większej liczby przestępstw, mamy do czynienia z sytuacją nazywaną zbiegiem przestępstw. Również w takich sytuacjach pojawia się potrzeba ukształtowania odpowiedzialności karnej.

pomijalny zbieg przestępstw

realny zbieg przestępstw

Pomijalny (niewłaściwy) zbieg przestępstw

Pomiędzy popełnionymi przestępstwami zachodzi związek funkcjonalny i kara wymierzona za jedno przestępstwo wyczerpuje potrzebę ukarania za pozostałe. Brak jednak ścisłych kryteriów normatywnych, które pozwalają na jednoznaczne ustalenie, czy mamy do czynienia ze zbiegiem pomijalnym – rozróżnienie to ma wyłącznie charakter celowościowy.

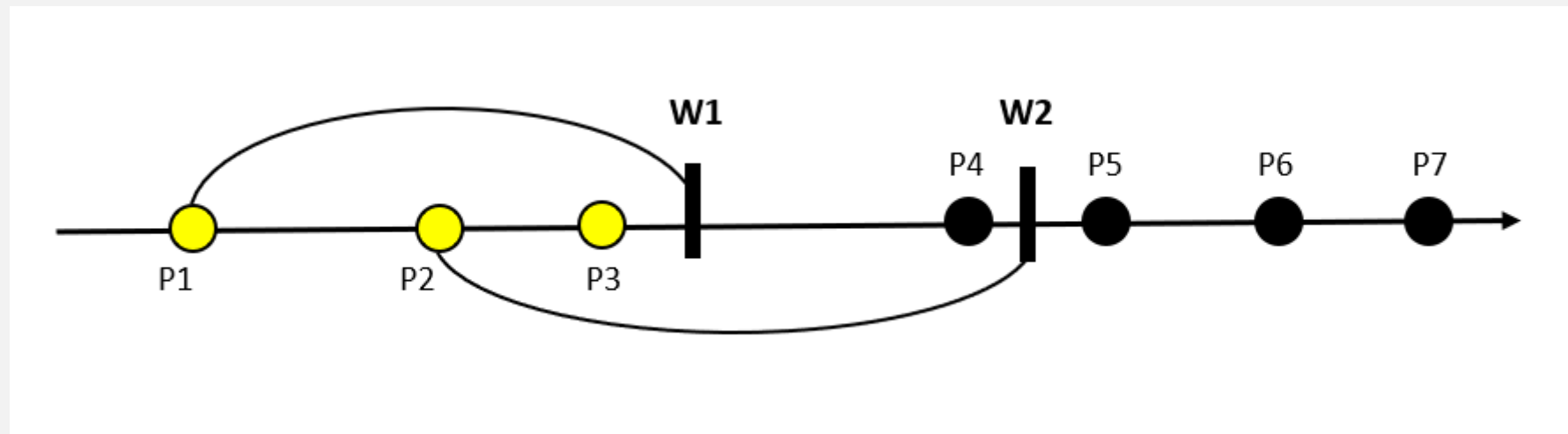
Przypadki pomijalnego zbiegu przestępstw:

- przestępstwa stanowią różne formy stadialne tego samego czynu
- narażenie dobra na niebezpieczeństwo i naruszenie tego samego dobra
- podżeganie/pomocnictwo do przestępstwa i formy sprawcze popełnienia tego przestępstwa
- czyn współukarany uprzedni (czyn jest środkiem do popełnienia drugiego czynu o wyższym stopniu społecznej szkodliwości – np. fałszerstwo dokumentu i późniejsze oszustwo)
- czyn współukarany następczy (drugi czyn związany jest używaniem owoców przestępstwa albo z zatarciem śladów po pierwszym – np. kradzież i następnie paserstwo)

Realny (właściwy) zbieg przestępstw

Zbieg realny przestępstw ma miejsce w sytuacji, gdy rezygnacja z ukarania za któryś z popełnionych czynów nie jest celowa i zrealizowane zostały poniższe przesłanki z art. 85 k.k.:

- a) sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw
- b) przestępstwa popełniono zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw
- c) wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu

W przypadku wystąpienia realnego zbiegu przestępstw, sąd wymierza kary za poszczególne zbiegające się przestępstwa (tzw. kary jednostkowe), a następnie na podstawie tych kar wymierza jedną **karę łączną**.

Kara łączna to byt odrębny od kar jednostkowych.

KARA ŁĄCZNA

Kara łączna jest to jedna kara wymierzana za dwa lub więcej zbiegających się przestępstw, za które pierwotnie orzeczono podlegające łączeniu kary jednostkowe. Najważniejszym skutkiem prawnym realnego zbiegu przestępstw jest właśnie **obowiązek** wymierzenia kary łącznej za zbiegające się przestępstwa.

Instytucja realnego zbiegu przestępstw służy eliminowaniu z obrotu prawnego wielości orzeczonych w stosunku do skazanego kar poprzez ich zautomatyzowane łączenie. Opisany w art. 85 k.k. i kolejnych przepisach mechanizm zbiegu przestępstw oraz wymiaru kary łącznej stanowi tym samym swoiste podsumowanie przestępczej działalności sprawcy.

Kara łączna może zostać orzeczona:

- a) **w wyroku skazującym** – jeżeli jedno postępowanie karne dotyczyło kilku przestępstw popełnionych przez tego samego sprawcę, sąd wydając wyrok skazujący, orzeka karę jednostkową za każde przestępstwo i następnie (w tym samym wyroku) łączy wszystkie kary w karę łączną
- b) **w wyroku łącznym** – jeżeli sprawca został skazany kilkoma wyrokami skazującymi za zbiegające się przestępstwa, sąd jest zobligowany połączyć wyrokami łącznym orzeczone tymi wyrokami kary w jedną karę łączną

ZASADY WYMIARU KARY ŁĄCZNEJ

Granice kary łącznej wyznaczone są przez wysokość łączonych kar jednostkowych - sąd wymierza bowiem karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa aż do ich sumy.

Łącząc kary sąd może zastosować jedną z poniższych zasad:

- **zasada kumulacji** – polega na wymierzeniu kary łącznej równej sumie wszystkich łączonych kar
- **zasada asperacji** – polega na wymierzeniu kary łącznej o wysokości wyższej niż najwyższa z kar jednostkowych ale niższej niż suma wszystkich tych kar
- **ustawodawca wyeliminował zasadę absorbcji!!**

np. łącząc karę 1 roku, 2 lat i 5 lat pozbawienia wolności, sąd może orzec karę łączną w granicach od 5 lat i 1 miesiąca do 8 lat pozbawienia wolności: przy zastosowaniu zasady kumulacji orzeknie 8 lat, natomiast przy zasadzie asperacji orzeknie karę w wymiarze od 5 lat i 1 miesiąc do 7 lat i 11 miesięcy (np. 6 lat i 6 miesięcy).

To, którą z zasad posłuży się sąd przy wymierzaniu kary łącznej, należy do jego swobody orzeczniczej. Wybór ten nie może jednak cechować się dowolnością. Ustawodawca oraz praktyka orzecznicza wypracowała pewne wytyczne, którymi kierować winien się sąd podczas orzekania w przedmiocie kary łącznej.

Ustawowe dyrektywy wymiaru kary łącznej (art. 85a k.k.):

- **dyrektywa prewencji indywidualnej** – orzekając karę łączną, sąd bierze pod uwagę przede wszystkim cele zapobiegawcze i wychowawcze, które kara ma osiągnąć w stosunku do skazanego
- **dyrektywa prewencji generalnej** – sąd bierze również pod uwagę potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa

Dodatkowe zasady wynikające z praktyki:

- **związek podmiotowo-przedmiotowy pomiędzy przestępstwami** – im związek luźniejszy, tym wyższa powinna być kara łączna; im związek ściślejszy, tym niższa kara łączna
- **bliskość czasowa** – niewielkie odstępy czasu przemawiają za niższą karą łączną, a duże za wyższą
- **wszelkie okoliczności, które mogą wpływać na wymiar kary, a które zaistniały już po orzeczeniu kar jednostkowych** – np. zachowanie skazanego po orzeczeniu kar, jego obecny stan zdrowia, sytuacja rodzinna, przestrzeganie porządku prawnego, wiek

W orzecznictwie wskazuje się, że wymierzenie kary łącznej na zasadzie absorpcji albo kumulacji – jako rozwiązania skrajne – powinny stanowić wyjątek. Co do zasady zatem kara łączna powinna (i jest w praktyce) wymierzana na zasadzie asperacji.

Pamiętać należy jednocześnie, że instytucja kary łącznej stanowi swoiste podsumowanie przestępczej działalności sprawcy i nie ma charakteru nagrody czy premii dla sprawcy wielu przestępstw!

Kary podlegające łączeniu:

- **kary tego samego rodzaju** (np. dwie kary grzywny, dwie kary ograniczenia wolności, dwie terminowe kary pozbawienia wolności)
- **kara pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności**
 - zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11.06.2019, sygn. akt P 20/17, który stwierdził częściową niezgodność art. 87 § 1 k.k. z Konstytucją
 - jeśli za zbiegające się przestępstwa wymierzono co najmniej dwie kary pozbawienia wolności oraz co najmniej dwie kary ograniczenia wolności to wyjątkowo – przy spełnieniu warunków z art. 87 § 2 k.k. – możliwe jest wymierzenie jednocześnie kary łącznej pozbawienia wolności oraz kary łącznej ograniczenia wolności
- **kara 25 lat pozbawienia wolności z jakąkolwiek inną karą**
- **kara dożywotniego pozbawienia wolności z jakąkolwiek inną karą**

Granice kary łącznej w przypadku poszczególnych rodzajów kar:

- kara łączna grzywny – maksymalnie **810 stawek** dziennych grzywny
 - kara łączna ograniczenia wolności – maksymalnie **2 lata**
- kara łączna terminowej kary pozbawienia wolności – maksymalnie **20 lat**

SZCZEGÓŁOWE ZASADY WYMIARU KARY ŁĄCZNEJ

1) Łączenie kar grzywny

- wymierzając karę łączną grzywny, sąd określa na nowo wysokość stawki dziennej; wysokość stawki dziennej nie może jednak przekraczać najwyższej ustalonej poprzednio
- jeżeli chociażby jedna z podlegających łączeniu grzywien jest wymierzona kwotowo, karę łączną grzywny wymierza się kwotowo

2) Łączenie kar ograniczenia wolności

- wymierzając karę łączną ograniczenia wolności, sąd określa na nowo obowiązki lub wymiar potrącenia, a także może nałożyć na sprawcę obowiązki wymienione w art. 72 § 1 pkt 2-7a, jak również orzec świadczenie pieniężne

3) Warunkowe zawieszenie wykonania kary łącznej pozbawienia wolności

- jeżeli choć jedna ze zbiegających się kar pozbawienia wolności orzeczona była z warunkowym zawieszeniem wykonania, sąd może (ale nie musi) warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej w wymiarze nieprzekraczającym roku, jeżeli sprawca w czasie popełnienia każdego z tych przestępstw nie był skazany na karę pozbawienia wolności i jest to wystarczające do osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa
- nawet jeżeli wykonanie wszystkich zbiegających się kar pozbawienia wolności zostało warunkowo zawieszono, sąd może orzec karę łączną bez warunkowego zawieszenia
- łącząc karę z i bez warunkowego zawieszenia, przyjmuje się, że miesiąc kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania równa się 15 dniom kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania
- obok kary łącznej z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, sąd może orzec grzywnę określoną w art. 71 § 1, chociażby jej nie orzeczono wcześniej za pozostające w zbiegu przestępstwa
- warunkowo zawieszając wykonanie kary łącznej pozbawienia wolności, sąd na nowo ustala okres próby oraz związane z nim obowiązki

4) Kara 25 lat pozbawienia wolności jako kara łączna

- jeżeli suma orzeczonych terminowych kar pozbawienia wolności wynosi 25 lat albo więcej, a chociażby jedna z podlegających łączeniu kar wynosi nie mniej niż 10 lat, sąd może (ale nie musi) orzec karę łączną 25 lat pozbawienia wolności
- jeżeli najsurowszą karą orzeczoną za jedno ze zbiegających się przestępstw jest kara 25 lat pozbawienia wolności, orzeka się tę karę jako karę łączną

5) Kara dożywotniego pozbawienia wolności jako kara łączna

- jeżeli najsurowszą karą orzeczoną za jedno ze zbiegających się przestępstw jest kara dożywotniego pozbawienia wolności, orzeka się tę karę jako karę łączną
- w wypadku zbiegu dwóch lub więcej kar 25 lat pozbawienia wolności sąd może (ale nie musi) orzec jako karę łączną karę dożywotniego pozbawienia wolności

6) Łączenie innych środków

- środki karne, przepadek, środki kompensacyjne, środki zabezpieczające oraz dozór stosuje się, chociażby orzeczono je tylko co do jednego ze zbiegających się przestępstw
- w razie orzeczenia za zbiegające się przestępstwa pozbawienia praw publicznych, zakazów lub obowiązku tego samego rodzaju, sąd stosuje odpowiednio przepisy o karze łącznej

7) Łączenie kar łącznych

- po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 18.04.2019, sygn. akt K 14/17, który stwierdził częściową niezgodność art. 86 § 4 k.k. z Konstytucją, kara łączna w wyroku łącznym powinna być orzekana na podstawie kar jednostkowych, nawet jeżeli na ich podstawie w wyroku skazującym była wymierzona wcześniej kara łączna (tak B. Nita-Światłowska) → węzeł uprzednio orzeczonych kar łącznych powinien ulec rozwiązaniu

8) Łączenie kar orzeczonych za ciągi przestępstw

- jeżeli sprawca w warunkach określonych w art. 85 popełnia dwa lub więcej ciągów przestępstw lub ciąg przestępstw oraz inne przestępstwo, sąd orzeka karę łączną, stosując odpowiednio przepisy rozdziału IX

CIĄG PRZESTĘPSTW

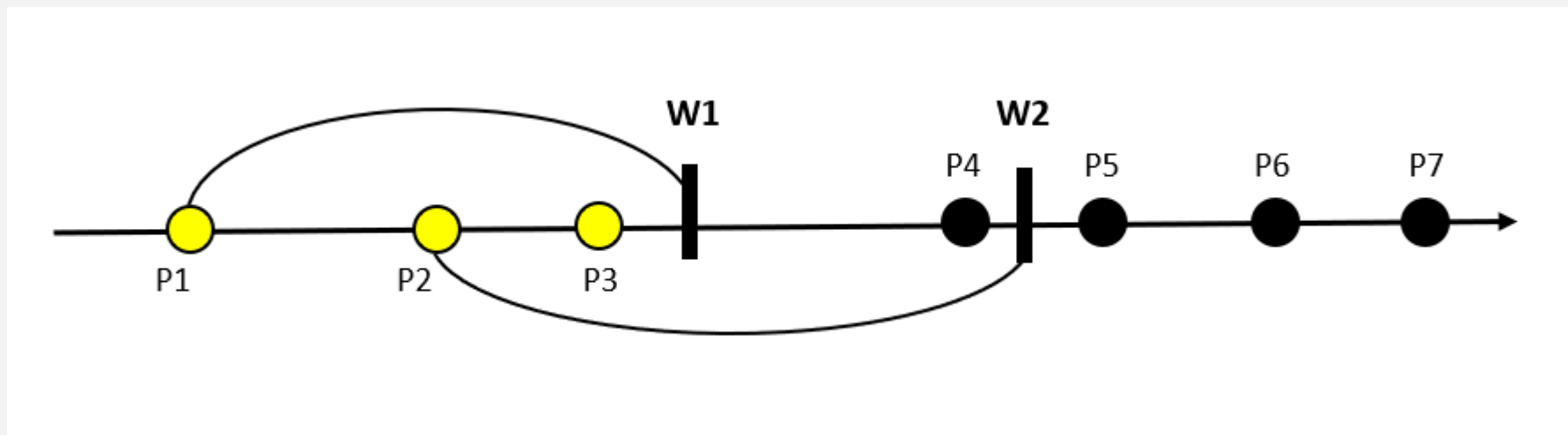
Szczególną odmianą realnego zbiegu przestępstw jest **ciąg przestępstw**. Tak jak zwykły zbieg realny przestępstw jest to konstrukcja wieloczynowa, która nie skutkuje połączeniem kilku przestępstw w jeden byt. Przewiduje ona jednak inne implikacje niż obowiązek wymierzenia kary łącznej.

Prawną konsekwencją ciągu przestępstwa jest wymierzenie sprawcy jednej kary w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę → jest to **podstawa nadzwyczajnego obostrzenia kary**. Co ważne, jeżeli czyny wchodzące w skład ciągu przestępstw zostały osądzone w osobnych postępowaniach, to wymierzona za nie kara łączna nie może przekraczać w/w granicy.

Art. 91 § 1. Jeżeli sprawca popełnia w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności, dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw, sąd orzeka jedną karę określoną w przepisie stanowiącym podstawę jej wymiaru dla każdego z tych przestępstw, w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.

PRZESŁANKI CIĄGU PRZESTĘPSTW

- a) **dwa lub więcej przestępstw**
- b) **przestępstwa popełnione zanim zapadł pierwszy chociażby nieprawomocny wyrok co do któregośkolwiek przestępstwa z ciągu**
- c) **krótkie odstępy czasu** – A. Zoll przyjmuje maksymalnie 6 miesięcy (jednak pojęcie to powinno być wykładane tożsamo na gruncie art. 12 i 91 k.k.)
- d) **taka sama sposobność** – chodzi o takie same (nie te same) okoliczności popełnienia czynu tworzące pewien kontekst sytuacyjny, stwarzające możliwość jego popełnienia
- e) **tożsamość przepisu stanowiącego podstawę wymiaru kary za każde z przestępstw**

Założmy, że wszystkie kropki (P1-7) symbolizują umiejscowione na osi czasu przestępstwa popełnione przez tego samego sprawcę. Popełnione one zostały w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności, a ich kwalifikacja prawna jest tożsama. Wszystkie one potencjalnie mogłyby zatem tworzyć ciąg przestępstw. Znaczniki W1 i W2 oznaczają natomiast nieprawomocne wyroki, które zapadły w sprawach dotyczących odpowiednio przestępstwa pierwszego i drugiego.

Przestępstwa 1-3 popełnione zostały zanim zapadł pierwszy chociażby nieprawomocny wyrok co do któregośkolwiek przestępstwa z ciągu. Tym samym **przestępstwa oznaczone żółtymi kropkami tworzą ciąg przestępstw.**

Co do żadnego z przestępstw 4-7 nie zapadł jeszcze wyrok (choćby nieprawomocny). Tym samym **przestępstwa oznaczone czarnymi kropkami stanowią drugi, niezależny ciąg przestępstw.**

Pewnego komentarza wymaga ostatnia z przesłanek. Zgodnie z art. 91 § 1 k.k. w przypadku przestępstw wchodzących w skład ciągu przestępstw przepis stanowiący podstawę wymiaru kary za każde z nich jest tożsamy. **Nie oznacza to jednak, że każde z przestępstw musi mieć identyczną kwalifikację prawną!** Koniecznym elementem wspólnym wszystkich kwalifikacji musi być jedynie przepis stanowiący podstawę wymiaru kary, ale obok niego mogą występować również inne przepisy, które nie mają takiej funkcji.

Warunek ten będzie spełniony w następujących przypadkach:

- tożsamość kwalifikacji prawnej wszystkich czynów
- czyny są kwalifikowane kumulatywnie, ale przepis stanowiący podstawę wymiaru kary – czyli zgodnie z art. 11 § 3 k.k. przepis przewidujący karę najsurowszą – jest tożsamy
- czyny stanowiące usiłowanie i dokonanie tego samego typu czynu
- czyny popełnione w różnych formach zjawiskowych (sprawczych i niesprawczych)

Np.: do jednego ciągu przestępstw może należeć m.in. dokonana kradzież, usiłowana kradzież i podżeganie innej osoby do popełnienia przestępstwa kradzieży

Dodatkowa literatura:

1) P. Kardas, *Ciąg przestępstw w świetle nowelizacji kodeksu karnego z 20 lutego 2015 r.*, „Palestra” 2015, nr 7-8.

<https://palestra.pl/pl/czasopismo/wydanie/7-8-2015/artukul/ciag-przestepstw-w-swietle-nowelizacji-kodeksu-karnego-z-20-lutego-2015-r>

2) J. Giezek, *Tożsamość czynu jako podstawa różnicowania mechanizmów redukujących odpowiedzialność karną*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2017, tom XLII

<http://wuwr.pl/nkp/article/view/8115/7748>